

คุณลักษณะและรูปแบบการใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ ในย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรัง*

The Characteristics and the Use Patterns of Public Open Spaces for Commercial and Service Activities in the Commercial Area, Trang Town

พรทิพย์ กิมนวน (Pornthip Kimnuan)**

สุพัตรา สุทธสุภา (Supattra Suthasupa)***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการใช้งานกับคุณลักษณะของผู้ใช้งานในพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านพาณิชย์กรรม 2) หาเหตุผลด้านคุณลักษณะฐานเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ 3) หาคุณลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีความสำคัญต่อการใช้งานของผู้ใช้พื้นที่ โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการในย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรัง ซึ่งใช้เกณฑ์ด้านประโยชน์ใช้สอยหลักของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างสาธารณะ และเกณฑ์ด้านจำนวนผู้ใช้งานที่มากที่สุด จากการสำรวจพื้นที่สาธารณะทั้งหมดในย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรัง ประกอบด้วย 3 พื้นที่ย่อย คือ 1) ถนนหลังตลาดสดเทศบาลนครตรัง 2) ถนนรื่นรมย์ตลาดนัดตอนเย็น 3) ถนนย่านการค้าสถานีรถไฟตรัง การเก็บข้อมูลประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการทั้ง 3 พื้นที่ โดยสำรวจถึงองค์ประกอบกายภาพ จำนวนผู้ใช้งาน พฤติกรรมรูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาปรับใช้กับแบบสอบถามซึ่งอาศัยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 90 ตัวอย่าง จากนั้นสรุปผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกทำ กิจกรรมทางเลือก คือ การใช้พื้นที่เพื่อเดินเลือกซื้อสินค้า ทานอาหาร และเครื่องดื่ม สำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันในพื้นที่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุด มากกว่ากิจกรรมจำเป็น คือ การมาทำงานด้านค้าขาย บริการ หรือ เดินผ่านพื้นที่

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดิน
ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

This article is part of a thesis for Master of Urban and Environmental Planning Program, Department of Urban Design and Planning, Faculty of Architecture, Silpakorn University

** นักศึกษาหลักสูตรปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดิน ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Student of the Master of Urban and Environmental Planning Program, Department of Urban Design and Planning, Faculty of Architecture, Silpakorn University, E-mail: pornthip.arch@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

Assistant Professor Dr., Department of Urban Design and Planning, Faculty of Architecture, Silpakorn University. (Thesis Advisor), E-mail: supakoy@gmail.com

เพื่อทำกิจกรรมประจำวัน โดยกิจกรรมทางเลือกดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของผู้ใช้พื้นที่ ด้านที่อยู่ปัจจุบัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 (Sig=0.009) โดยกลุ่มผู้ใช้งานที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครตรัง ทำกิจกรรมประเภทนี้มากที่สุด ขณะที่ปัจจัยพื้นฐานเมืองที่เป็นเหตุผลสำคัญในการเลือกใช้พื้นที่ว่างสาธารณะในการศึกษานี้ คือ โครงข่ายระบบสัญจรที่เอื้อให้เข้าถึงพื้นที่ได้ง่าย ติดถนนสายหลัก เดินทางสะดวก และคุณลักษณะองค์ประกอบกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะ ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการใช้พื้นที่สาธารณะนี้ คือ องค์ประกอบด้านความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.79$) โดยมีองค์ประกอบย่อยที่สำคัญ คือ การมีจุดตรวจ กล้องวงจรปิด หรือ ป้อมตำรวจ ในการดูแลความปลอดภัยพื้นที่ และองค์ประกอบด้านเอกลักษณ์ภายในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.74$) โดยมีองค์ประกอบย่อยที่สำคัญ คือ การมีร้านค้าที่มีสินค้าหลากหลายตรงกับความต้องการซื้อขายในพื้นที่ จากผลการศึกษา จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง ส่งเสริมกายภาพพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ ให้รองรับการใช้งานได้ดียิ่งขึ้น แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) มาตรการด้านผังเมือง ที่มุ่งเน้นพัฒนาการเชื่อมต่อพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ อย่างเป็นระบบด้วยโครงข่ายทางสัญจร ทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะ 2) การจัดทำแผนบริหารจัดการภายในพื้นที่ว่างสาธารณะ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ ดูแลรักษาพื้นที่ให้สะอาด เป็นระเบียบ และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : พื้นที่ว่างสาธารณะ, รูปแบบการใช้งาน, คุณลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะ, ย่านพาณิชยกรรมเมืองตรัง

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the relationship between the use patterns and the characteristics of the users in public open spaces at the commercial area, 2) to find the urban morphological features that affected the users' decision to use the public open spaces, and 3) to explore the characteristics of the physical elements, in the public open spaces, that were important to the users. The study area was the public open space for commercial and service activities in the commercial area of the Trang town. The criteria used for selecting the study area were the major type of activities and the high numbers of users in the public open spaces. There were 3 sub areas: the street behind the Trang Municipality building, Ruenrom Street Night Market, and Trang Railway Station Walking Street. The data were collected from a survey of users and activities in the public open spaces. A questionnaire survey was conducted with 90 samples. The data were analyzed by descriptive and inferential statistical techniques. The results of the study showed that the sample group mostly preferred to do optional activities such as shopping and buying food and drinks. These activities were more often found than the necessary activities such as selling and walking in daily lives. There was a relationship between the optional activities and the characteristics of users in terms of the residences' location. It is statistically significant at 0.05 level (Sig = 0.009).

The users who lived in the Trang Municipality mostly involve these optional activities. The morphological reason to support the uses in the public open spaces was the road network with an easy access to the area, adjacent to the main roads and a convenient transportation. The characteristics of the physical elements, in the public open space, which the sample group highly considered was the safety condition ($\bar{X} = 3.79$) and the identity condition ($\bar{X} = 3.74$). The features in this physical element of safety condition were a CCTV (a closed-circuit camera), checkpoints and a police booth and those of the physical element of identity condition were a variety of shops and products. According to the study results, the recommendations for the improvement and enhancement of the public open spaces for commercial and service activities were developed in 2 approaches: 1) the urban planning measures that aim to develop the connecting system of urban open spaces for commercial and service activities, and to provide convenient accesses to the areas, and 2) the efficient management plan, to keep the areas clean and safe as well as to support the place identity of the public urban open spaces.

Keywords: Public Open Spaces, Use Patterns, Characteristics of Public Open Spaces, Trang Town's commercial areas

บทนำ

พื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบโครงสร้างหลักของเมือง เปรียบเสมือน ศูนย์กลางการดำเนินชีวิตของคนในเมือง สะท้อนความเป็นไปของเมืองในด้านต่าง ๆ การศึกษาพื้นที่สาธารณะ สามารถบ่งบอกถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับปรัชญา ภูมิศาสตร์ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม สังคม ได้อย่างมีนัยยะสำคัญ โดยพื้นที่ว่างสาธารณะทำหน้าที่เป็นที่ที่คนในเมืองมาพบปะ ทำกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สร้างเอกลักษณ์ให้แก่เมือง ทั้งนี้ การพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ และควมมีชีวิตชีวาแก่เมือง เมืองจึงจำเป็นต้องมีพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ เพื่อเอื้อให้เกิดกิจกรรม และสร้างประสบการณ์ของคนในเมืองร่วมกัน (กำแหง อติโพธิ, 2552) ทั้งนี้ พื้นที่สาธารณะ ได้ให้ความสำคัญกับ “ความเป็นสาธารณะ” และ “สิทธิเสรีภาพ” ในการใช้พื้นที่ได้โดยไม่จำกัดทั้ง บุคคล กิจกรรม และเวลา (กิตติ เชาวณะ, 2560)

ปัจจุบันพื้นที่ว่างสาธารณะในไทย ประสบปัญหาด้านการบุกรุก การดูแลที่ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดการสนับสนุนบทบาทความสำคัญของพื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง ทำให้คนในเมืองขาดพื้นที่แสดงออกทางสังคม หรือมีแต่ไม่ตรงกับความต้องการใช้งาน พื้นที่ว่างสาธารณะในประเทศไทยปัจจุบันถูกมุ่งเน้นเพื่อสร้างสวนสาธารณะ สนามกีฬา หรือลานกิจกรรม ซึ่งหากมองในแง่ความสำเร็จด้านการใช้งานแต่ละพื้นที่ พบว่า มีทั้งพื้นที่ที่เกิดการใช้งานอยู่ตลอดเวลา และบางพื้นที่มีการใช้งานน้อยมาก สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงการพัฒนาพื้นที่ว่าง

สาธารณะที่ยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้งาน และรูปแบบวิถีชีวิตของคนในเมืองอย่างแท้จริง (กำแพง อติโพธิ, 2552)

ย่านพาณิชยกรรมเมืองตรัง เป็นพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจ (CBD) แหล่งรวมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กิจกรรมสังคม และการปกครองที่สำคัญของจังหวัดตรัง ทำให้มีการใช้งานที่ค่อนข้างหนาแน่น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญว่า การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง โดยเฉพาะเมืองที่ไม่ใช่ศูนย์กลางหลักของภูมิภาคยังมีน้อย ประกอบกับยังขาดความสนใจ และแรงจูงใจในการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นที่มาสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ การวิจัยนี้เป็นการศึกษา ค้นคว้า อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะกายภาพ และรูปแบบการใช้งานของกลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ ในย่านพาณิชยกรรมเมืองตรัง ซึ่งมีความสำคัญอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากายภาพเมือง ที่ไม่ใช่เพียงแค่การพัฒนาที่ว่างในรูปแบบของสวนสาธารณะตามกำหนดผังเมืองรวมระบุ หรือแผนตามหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น หากแต่เป็นการศึกษามิติของการใช้งาน และลักษณะกายภาพพื้นที่ว่างสาธารณะที่สามารถตอบสนองการใช้งานได้จริง เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาระบบที่ว่างของเมือง และจัดทำแผนพัฒนากายภาพภายในพื้นที่ว่างสาธารณะ ย่านพาณิชยกรรมเมืองตรังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยประกอบด้วย 7 ขั้นตอนสำคัญ คือ

1. การศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเภท ลักษณะกายภาพ และกิจกรรมในพื้นที่ว่างสาธารณะ โดยอาศัยวิธีการศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารงานวิจัยจากห้องสมุด และการค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

2. การกำหนดขอบเขตของย่านพาณิชยกรรมเมืองตรังด้วยวิธีการสำรวจโดยผู้วิจัย และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

3. คัดเลือกพื้นที่ว่างสาธารณะทั้งหมดของย่านพาณิชยกรรมในเบื้องต้น และสร้างเครื่องมือการวิจัย ขั้นที่ 1 คือ แบบสำรวจภาคสนามสำรวจองค์ประกอบทางกายภาพ และแบ่งกลุ่มพื้นที่ว่างสาธารณะทั้งหมด โดยอาศัยเกณฑ์ด้านประโยชน์ใช้สอย และจำนวนผู้ใช้งานเฉลี่ยโดยรวมเป็นหลัก ซึ่งพื้นที่ศึกษาประเภทพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าและบริการ เป็นกลุ่มพื้นที่ที่มีจำนวนผู้ใช้งานมากที่สุด ประกอบด้วยพื้นที่ว่างฯ ย่อยทั้งหมด 3 พื้นที่ คือ ถนนหลังตลาดสดเทศบาลนครตรัง ถนนริมน้ำตลาดนัดตอนเย็น และถนนย่านการค้าสถานีรถไฟตรัง

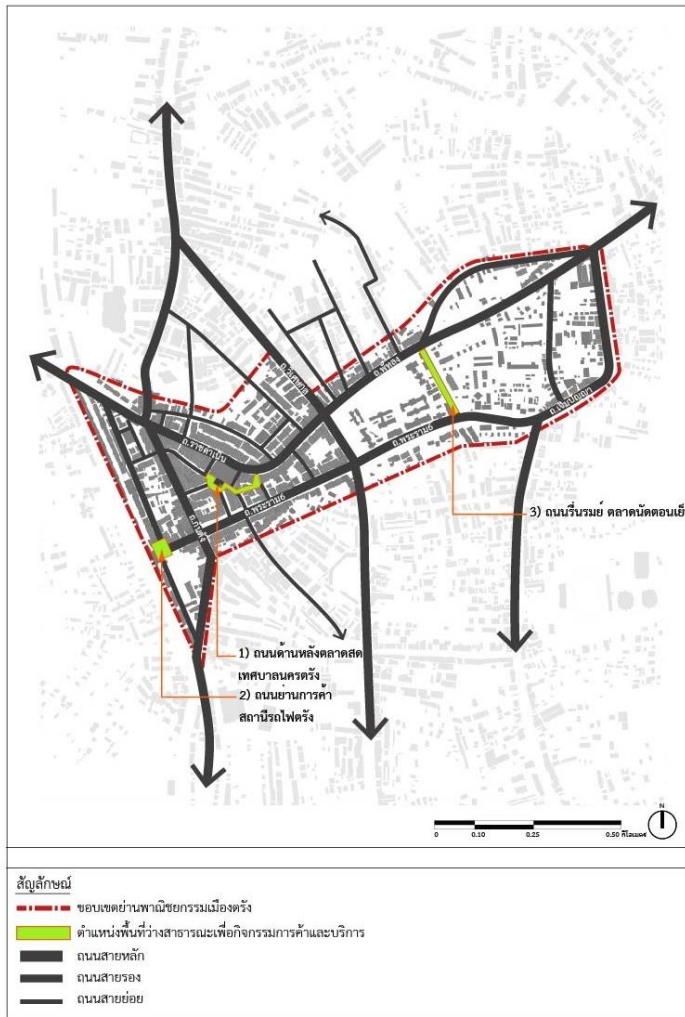
4. การสร้างเครื่องมือการวิจัย ขั้นที่ 2 คือ แบบสอบถาม โดยอาศัยข้อมูลจากแบบสำรวจภาคสนาม ปัจจัยองค์ประกอบกายภาพ และกิจกรรมที่พบในขั้นที่ 1 เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ทางกิจกรรม เหตุผลที่เอื้อให้เกิดการใช้งานด้านสันทนาการ และความสำคัญขององค์ประกอบลักษณะทางกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีผลต่อการใช้งาน ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้งานจริงในพื้นที่วิจัย

5. การดำเนินการวิจัยภาคสนาม โดยนำแบบสอบถามไปใช้ในการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้งานในพื้นที่ว่างสาธารณะ เพื่อการค้าและบริการ ทั้งหมด 3 แห่ง จำนวน 90 ตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่แบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อการหาอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในด้านเหตุผล และค่าความสำคัญของปัจจัยองค์ประกอบทางกายภาพ และสถิติอนุมาน หรือสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เพื่ออธิบายค่านัยยะความสัมพันธ์ของกิจกรรมกับคุณลักษณะกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ด้วยโปรแกรมทางสถิติ จากนั้นสรุปผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม นำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงส่งเสริมกายภาพพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการให้รองรับการใช้งานได้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่วิจัยอยู่ในพื้นที่บริเวณย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรัง ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง มีพื้นที่โดยประมาณ 0.53 ตร.กม. โดยตำแหน่งของพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการส่วนใหญ่เชื่อมกับถนนสายหลักของเมือง

ภาพที่ 1 ตำแหน่งพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการในย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรัง

กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย

กรอบทฤษฎีและแนวคิดของการวิจัย อาศัยกรอบทฤษฎีและแนวคิดด้านพื้นที่สาธารณะ รวมถึงประเภทกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ เป็นกรอบโครงสร้างหลักในการวิจัยเพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะปัจจัยกายภาพที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้งาน และศึกษาถึงรูปแบบกิจกรรมการใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดประเภทพื้นที่ว่างสาธารณะ (กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550) กล่าวถึง การจำแนกประเภทพื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง ประกอบด้วย พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทพื้นที่ พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนน และพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวน

2. ทฤษฎีและแนวคิดด้านสัณฐานเมือง

กล่าวถึง การวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปทรงและโครงข่ายของพื้นที่สถาปัตยกรรมและเมือง เพื่อช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ของการใช้งานกับระบบเมือง ซึ่งในการวิจัยนี้ได้เลือกองค์ประกอบสัณฐานเมือง (Cozen,

1960 อ้างถึงใน กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550) ประกอบด้วย ตำแหน่งที่ตั้ง และรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Location and Land Use) โครงข่ายการสัญจร รูปแบบมวลอาคารและที่ว่าง รวมถึงองค์ประกอบส่งผลต่อภาพจำ หรือจินตภาพเมือง (Lynch, 1960) คือ จุดหมายตา (Landmark) โดยการคัดองค์ประกอบด้านสัญญาณเมือง ผู้วิจัยได้เลือกคัดองค์ประกอบที่สอดคล้องกับบริบทย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรังในปัจจุบัน และตามความเหมาะสมของกรอบระยะเวลาการศึกษาที่กำหนด

3. ทฤษฎีและแนวคิดด้านองค์ประกอบกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะ (กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550) กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ประกอบด้วย ที่ตั้ง จุดดึงดูด เส้นทางการดึงดูด (Location) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) องค์ประกอบที่มี ความยืดหยุ่น (Flexibility) แสงสว่าง (Lighting) ความปลอดภัย (Safety) ภูมิทัศน์และนันทนาการ (Landscape and Recreation Space) และเอกลักษณ์พื้นที่ (Identity of Place)

4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลางแจ้งในพื้นที่สาธารณะ (Gehl, 1987) กล่าวถึง การแบ่งกิจกรรมกลางแจ้งในพื้นที่สาธารณะเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย กิจกรรมจำเป็น (ภายใต้ทุกภาวะ) กิจกรรมทางเลือก (ภายใต้สภาวะภายนอกที่พึงพอใจเท่านั้น) และกิจกรรมเชิงสังคม

การวิเคราะห์และผลการศึกษา

คุณลักษณะและรูปแบบกิจกรรมในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ

จากการสำรวจภาคสนามโดยการสังเกตลักษณะกายภาพ และการใช้งานในพื้นที่ พบว่า มีคุณลักษณะปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่ที่ส่งผลให้เกิดการใช้งาน ทั้งสิ้น 4 ด้าน 16 องค์ประกอบย่อย และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 2 รูปแบบ 6 กิจกรรมย่อย ดังนี้

1. คุณลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะ ได้แก่

1.1 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย

- ร้านค้า/แผงลอยขายของ
- จุดจอดรถยนต์ จักรยานยนต์ หรือจักรยาน
- ตู้ไปรษณีย์ หรือตู้โทรศัพท์
- ถังขยะ
- เสาไฟให้แสงสว่าง

1.2 ด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ ประกอบด้วย

- ลานทำกิจกรรม
- ทางเดินเท้า
- ทางจักรยาน

1.3 ด้านความปลอดภัย ประกอบด้วย

- แสงสว่างที่เพียงพอ
- บริบทโดยรอบที่มีชีวิตชีวา ใช้งานหลากหลายในแต่ละช่วงเวลา
- กล้องวงจรปิด จุดตรวจ หรือป้อมตำรวจ

- 1.4 ด้านเอกลักษณ์ในพื้นที่ ประกอบด้วย
 - ร้านค้า สินค้าที่หลากหลาย
 - ที่ตั้งใจกลางชุมชน หรือย่านที่มีการใช้งานตลอดเวลา
 - ติดกลุ่มอาคารสำคัญ หรืออาคารเอกลักษณ์พื้นถิ่นเมืองตรัง
 - ใกล้สถานที่ที่มีการประดับแสง สี
 - มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย และปลอดภัย
2. รูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้แก่
 - 2.1 กิจกรรมจำเป็น ประกอบด้วย
 - เดินผ่านเพื่อไปทำงาน
 - มาทำงานในพื้นที่ เช่น ค้าขาย บริการ รับจ้าง ฯลฯ
 - พักผ่อนรู้จัก
 - พักผ่อนบริการสาธารณะ (รถประจำทาง รถตุ๊กตุ๊ก รถรับจ้าง)
 - 2.2 กิจกรรมทางเลือก ประกอบด้วย
 - มาซื้อสินค้า ทานอาหาร และเครื่องดื่ม
 - เล่นเล่น ชมสินค้า และชมบรรยากาศพื้นที่

ทั้งนี้ ข้อมูลการสำรวจองค์ประกอบทางกายภาพดังกล่าว จะเป็นข้อมูลสำหรับนำไปใช้ในการสร้างแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานในพื้นที่ว่างสาธารณะฯ เพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ จำนวน 90 ตัวอย่าง

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมกับคุณลักษณะของผู้ใช้พื้นที่

จากตารางที่ 1 ข้อมูลความถี่ของกิจกรรมแต่ละประเภทในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ อาศัยเกณฑ์ในการแบ่งความถี่ คือ ความถี่ของการนิยมนำกิจกรรม ประกอบด้วย ทำกิจกรรมทุกวัน ทำกิจกรรม 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ทำกิจกรรม 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ และความถี่ของการไม่นิยมนำกิจกรรม ประกอบด้วย ทำกิจกรรม 1-2 ครั้ง/เดือน ทำกิจกรรมน้อยกว่าเดือนละครั้ง ทั้งนี้ ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กิจกรรมที่ผู้ใช้พื้นที่นิยมมาทำเป็น กิจกรรมทางเลือก คือ การมาเดินเลือกซื้อสินค้า ทานอาหาร และเครื่องดื่ม มีความถี่ของการนิยมนำกิจกรรมบ่อยที่สุดเฉลี่ย 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 33.3 เมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่	ความถี่ของการทำกิจกรรม											
	ทุกวัน		3-4 ครั้ง/ สัปดาห์		1-2 ครั้ง/ สัปดาห์		1-2 ครั้ง/ เดือน		น้อยกว่า เดือนละครั้ง		รวม	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. เดินผ่านเพื่อไปทำงาน	13	14.4	15	16.4	11	12.2	3	3.3	48	53.3	90	100
2. มาทำงาน เช่น ค้าขาย บริการ รับจ้าง	24	26.7	12	13.3	5	5.6	4	4.4	45	50	90	100
3. มาพักรอ หรือพบปะคนรู้จัก	0	0	15	16.7	15	16.7	24	26.7	36	40	90	100
4. มาซื้อสินค้า ทานอาหาร และ เครื่องดื่ม	5	5.6	25	27.8	30	33.3	20	22.2	10	11.1	90	100
5. มาเดินเล่น ชมสินค้า และชม บรรยากาศพื้นที่	4	4.4	19	21.1	20	22.2	22	24.4	25	27.8	90	100

ตารางที่ 1 ความถี่ของกิจกรรมแต่ละประเภทในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ใช้พื้นที่กับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ โดยพบว่า คุณลักษณะของผู้ใช้พื้นที่ ด้านที่อยู่ปัจจุบัน มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการมาเดินเลือกซื้อสินค้า ทานอาหาร และเครื่องดื่ม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ อย่างมีนัยยะสำคัญระดับที่ระดับ 0.05 ($\chi^2 = 20.371$ และ Sig. = 0.009) ทั้งนี้พบว่า กลุ่มผู้ใช้งานที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครตรัง มีจำนวนมากกว่ากลุ่มผู้ใช้งานที่อาศัยภายนอกเขตเทศบาลนครตรังเพียงเล็กน้อย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ใช้พื้นที่กับกิจกรรมในพื้นที่ว่างฯเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ

รูปแบบกิจกรรมในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าและบริการ	เพศ		อายุ		อาชีพ		การศึกษา		รายได้		ที่อยู่ปัจจุบัน	
	χ^2	Sig.	χ^2	Sig.	χ^2	Sig.	χ^2	Sig.	χ^2	Sig.	χ^2	Sig.
เดินผ่านเพื่อไปทำงาน	9.114	0.058	7.446	0.489	32.752	0.245	31.512	0.012*	41.203	0.004*	7.489	0.485
มาทำงาน เช่น ค้าขาย บริการ รับจ้าง	7.681	0.104	5.047	0.753	48.505	0.009*	28.758	0.026*	30.256	0.066	5.806	0.669
มาพักรอ หรือพบปะคน รู้จัก	1.489	0.685	12.397	0.054	37.928	0.013*	19.566	0.076	13.523	0.562	7.459	0.280
มาซื้อสินค้า ทานอาหาร และเครื่องดื่ม	1.186	0.880	5.284	0.727	20.103	0.861	16.802	0.399	23.316	0.274	20.371	0.009*
มาเดินเล่น ชมสินค้า และชมบรรยากาศพื้นที่	4.531	0.339	16.560	0.035*	42.437	0.039*	17.624	0.346	34.149	0.025*	12.097	0.147

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

ตารางที่ 3 คุณลักษณะของผู้ใช้พื้นที่ด้านที่อยู่ปัจจุบันกับกิจกรรมมาซื้อสินค้า ทานอาหาร และเครื่องดื่ม

คุณลักษณะผู้ใช้พื้นที่ ด้านที่อยู่ปัจจุบัน	ความถี่ของกิจกรรมมาซื้อสินค้า ทานอาหาร และเครื่องดื่ม					รวม (คน)
	ทุกวัน	3-4 ครั้ง/สัปดาห์	1-2 ครั้ง/สัปดาห์	1-2 ครั้ง/เดือน	น้อยกว่าเดือน ละครั้ง	
- ในเขตเทศบาลนครตรัง	2	14	16	8	5	45
- นอกเขตเทศบาลนครตรัง	3	11	13	12	2	41
- อื่น ๆ	0	0	1	0	3	4
รวม	5	25	30	20	10	90

คุณลักษณะพื้นฐานเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ

จากการให้เหตุผลด้านปัจจัยกายภาพพื้นฐานเมือง ของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้พื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย 1) มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ใกล้แหล่งงาน ย่านที่สำคัญ 2) มีตำแหน่งที่ตั้งที่ใกล้ที่พักหรือชุมชน 3) มีโครงข่ายระบบสัญจร ที่เอื้อให้เข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายติดกับถนนสายหลัก เดินทางสะดวก 4) มีกลุ่มมวลอาคารปิดล้อมพื้นที่เพื่อป้องกันขอบเขตพื้นที่ และความเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่ชัดเจน 5) พื้นที่มี หรืออยู่ใกล้จุดหมายปลายทางของเมือง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้ 1 ตัวอย่างของผู้ใช้พื้นที่ สามารถเลือกตอบได้หลายเหตุผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกเหตุผลด้านการมีโครงข่ายระบบสัญจรที่เอื้อให้เข้าถึงพื้นที่ได้ง่าย ติดถนนสายหลัก เดินทางสะดวก เป็นเหตุผลในการเข้ามาใช้พื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าคะแนนในเหตุผลการเข้ามาใช้พื้นที่ด้านปัจจัยพื้นฐานเมือง

ปัจจัยพื้นฐานเมือง	คน	ร้อยละ
1. มีตำแหน่งที่ตั้ง ใกล้ที่พัก หรือชุมชน	25	14
2. มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ใกล้ที่ทำงาน ย่านที่สำคัญ	62	34
3. เข้าถึงง่าย เดินทางสะดวก มีทางเท้า ติดทางสัญจรหลัก	69	38
4. มองเห็นได้ง่าย พื้นที่มีขอบเขต ล้อมรอบด้วยกลุ่มอาคารที่ชัดเจน	19	10
5. มี หรือใกล้จุดหมายปลายทางที่จำ	9	4
รวม		100

ความสำคัญของคุณลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะ

การหาค่าความสำคัญทางผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ที่ได้จากแบบสอบถามโดยกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00 เท่ากับ มากที่สุด
คะแนนค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.41 – 4.20 เท่ากับ มาก
คะแนนค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.61 – 3.40 เท่ากับ ปานกลาง
คะแนนค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60 เท่ากับ น้อย
คะแนนค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80 เท่ากับ น้อยมาก

จากปัจจัยด้านองค์ประกอบทางกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะที่ส่งผลต่อการใช้งาน ทั้งหมด 4 ด้าน พบว่า องค์ประกอบ ด้านความปลอดภัย ได้รับการประเมินค่าความสำคัญโดยกลุ่มตัวอย่างในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.99) และองค์ประกอบ ด้านเอกลักษณ์ภายในพื้นที่ ได้รับการประเมินค่าความสำคัญโดยกลุ่มตัวอย่างในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.95) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 คะแนนระดับความสำคัญด้านองค์ประกอบกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าและบริการ

ปัจจัยด้านองค์ประกอบกายภาพ ในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าขายและบริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.38	1.42	ปานกลาง
2. ด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์	3.37	1.15	ปานกลาง
3. ด้านความปลอดภัย	3.79	0.99	มาก
4. ด้านเอกลักษณ์ภายในพื้นที่	3.74	0.95	มาก
รวม	3.57	1.12	มาก

โดยองค์ประกอบย่อยของ ปัจจัยด้านความปลอดภัย ที่ได้รับการประเมินค่าความสำคัญ มาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 1.01) คือ การที่มีกล้องวงจรปิด จุดตรวจ หรือป้อมตำรวจเพื่อดูแลความปลอดภัยภายในพื้นที่ว่างสาธารณะ ดังตารางที่ 6 และองค์ประกอบย่อยของ ปัจจัยด้านเอกลักษณ์ในพื้นที่ ที่ได้รับการประเมินค่าความสำคัญ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.71) คือ การมีร้านค้าที่มีสินค้าหลากหลายตรงกับความต้องการซื้อขายในพื้นที่ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 6 คะแนนความสำคัญทางคุณลักษณะกายภาพ ด้านความปลอดภัย ในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าและบริการ

ด้านความปลอดภัย	ระดับความสำคัญ						$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. การมีแสงสว่างที่เพียงพอ ปลอดภัยต่อการใช้งานในพื้นที่ (ร้อยละ)	18 (20.0)	30 (33.3)	35 (38.9)	5 (5.6)	2 (2.2)		3.63	0.94	มาก
2. การมีพื้นที่โดยรอบที่มี ชีวิตชีวา ใช้งานหลากหลายในแต่ละ ช่วงเวลา (ร้อยละ)	25 (27.8)	31 (34.4)	26 (28.9)	5 (5.6)	3 (3.3)		3.78	1.02	มาก
3. การมีจุดตรวจ กล้องวงจรปิด หรือป้อมตำรวจ ในพื้นที่ (ร้อยละ)	31 (34.4)	33 (36.7)	18 (20.0)	6 (6.7)	2 (2.2)		3.94	1.01	มาก

ตารางที่ 7 คะแนนความสำคัญทางคุณลักษณะกายภาพ ด้านความเอกลักษณ์ ภายในพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าและบริการ

ด้านเอกลักษณ์ในพื้นที่	ระดับความสำคัญ							ระดับความสำคัญ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.	
1. การมี ร้านค้า สินค้าที่หลากหลาย ตรงความต้องการซื้อ-ขายในพื้นที่ (ร้อยละ)	39 (43.3)	37 (41.1)	14 (15.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.28	0.71	มากที่สุด
2. การที่พื้นที่นี้ อยู่ใจกลางชุมชน หรือย่านการใช้งานที่มีชีวิตชีวา (ร้อยละ)	40 (44.4)	32 (35.6)	18 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.24	0.76	มากที่สุด
3. การที่พื้นที่นี้อยู่ติดกับกลุ่มอาคารสำคัญ หรือมีเอกลักษณ์พื้นถิ่นเมืองจริง (ร้อยละ)	21 (23.3)	27 (30.0)	36 (40.0)	5 (5.6)	1 (1.1)	3.96	0.93	มาก
4. การที่พื้นที่นี้อยู่ใกล้แหล่งที่มีการประดับแสง สี สวยงามดึงดูดการใช้งาน (ร้อยละ)	9 (10.0)	29 (32.2)	24 (26.7)	16 (17.8)	12 (13.3)	3.08	1.20	ปานกลาง
5. การที่พื้นที่นี้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สบาย ปลอดภัยในการใช้งาน (ร้อยละ)	15 (16.7)	28 (31.1)	30 (33.3)	11 (12.2)	6 (6.7)	3.39	1.10	มาก

อภิปรายผล

พื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการในย่านพาณิชย์กรรมเมืองจริง มีความหนาแน่นของการใช้งานมากที่สุดจากพื้นที่สาธารณะทั้งหมด เฉลี่ย 2,703 คนต่อวัน เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะในรูปแบบของถนนและถนนคนเดิน ที่มีบทบาทอย่างมาก โดยข้อมูลแบบสำรวจ และแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมกับคุณลักษณะของผู้ใช้พื้นที่ พบว่า คุณลักษณะด้านที่อยู่ปัจจุบัน ส่งผลต่อความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นบ่อย คือ การมาเดินเลือกซื้อสินค้า ทานอาหาร และเครื่องดื่มมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของพื้นที่ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเดินทางมายังพื้นที่ด้วยรถจักรยานยนต์ มีระยะเวลาการเดินทางที่น้อยกว่า 15 นาที มักใช้พื้นที่ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ (เสาร์-อาทิตย์) เวลา 06.00-09.00 น. และช่วงหลัง 18.00 น. ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลทางคุณลักษณะพื้นฐานเมืองในการตัดสินใจใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ คือ ด้านการมีโครงข่ายระบบสัญจรที่เอื้อให้เข้าถึงพื้นที่ได้ง่าย ติดถนนสายหลัก เดินทางสะดวก ขณะที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับคุณลักษณะองค์ประกอบกายภาพที่พบในพื้นที่ว่าง

สาธารณะ คือ ความสำคัญด้านความปลอดภัย โดยเฉพาะการมีกล้องวงจรปิด จุดตรวจ หรือป้อมตำรวจในพื้นที่ และความสำคัญด้านเอกลักษณ์ภายในพื้นที่ โดยเฉพาะการมีร้านค้าที่มีสินค้าหลากหลายตรงกับความต้องการซื้อขายของผู้ใช้พื้นที่

เมื่อนำผลที่ได้ผนวกกับข้อมูลด้าน แหล่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นบริบทโดยรอบพื้นที่ว่างสาธารณะดังกล่าว พบว่า นอกเหนือจากปัจจัยคุณลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพในพื้นที่ เช่น ร้านค้า แผงขายของแล้ว ปัจจัยเสริมโดยรอบพื้นที่ ในด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับร้านค้า อาคารพาณิชย์ กิจกรรมจากการเป็นพื้นที่ทางสังคม ก็มีมีส่วนช่วยดึงดูดการใช้งานภายในพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทนี้ให้ความหนาแน่นมากขึ้น สอดคล้องกับที่ Jacob (1961 อ้างถึงใน พรธนทิภา สายวัฒน์, 2552: 30) ได้กล่าวถึง ถนน บาทวิถี หรือพื้นที่สาธารณะที่สมบูรณ์ จะทำให้สังคมอบอุ่น เกิดความสมบูรณ์เมื่อมีกิจกรรมและผู้คนที่หลากหลายมาทำกิจกรรมการค้าขายในเชิงพาณิชย์กรรม ซึ่งกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้เป็นส่วนที่ทำให้เมืองไม่เงียบเหงา มีชีวิตชีวา และสอดคล้องกับ Hillier & Hanson (1984) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับ “กระบวนการเปิดศูนย์กลางศูนย์กลาง” (Process of Centrality) อธิบายถึง ความหนาแน่นของการสัญจรโดยทางเท้า จะส่งผลให้เกิดความหลากหลายของกิจกรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ และการเพิ่มขึ้นของร้านค้า ดังนั้น การใช้งานที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงส่งผลให้ สภาพแวดล้อมภายในพื้นที่มีชีวิตชีวา รวมทั้ง สามารถมองเห็นกิจกรรมได้ง่าย มีความต่อเนื่องของการใช้งาน มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการกิน คือ อยู่ใกล้แหล่งจำหน่ายสินค้า อาหาร และเครื่องดื่มต่าง ๆ สอดคล้องกับ ขวัญสรวง อติโพธิ (2548) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติ 5 ประการของพื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีในแบบไทย ซึ่งมีอิทธิพลต่อความหนาแน่นและสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการใช้งาน ได้แก่ 1) พื้นที่ “มีชั้นเชิง” มีความสลับไหลของการใช้งาน 2) ในพื้นที่นั่งได้ มีวัสดุหรือสัดส่วนองค์ประกอบที่เอื้อต่อการนั่งล้อมวงคุยกัน 3) มีร่มเงาให้ความร่มรื่นแก่พื้นที่ เช่น ใต้ต้นไม้ ชายคาอาคาร หรือชอกอาคาร 4) ผูกติดกับการกิน 5) อยู่ริมน้ำ นอกจากนี้ พบว่า การที่พื้นที่สาธารณะดังกล่าวอยู่ในย่านที่มีการใช้ประโยชน์หลากหลาย โดยรอบประกอบด้วยกลุ่มอาคารแบบผสมผสานระหว่างร้านค้า อาคารสำนักงาน ที่พักอาศัย อยู่ในย่านเมืองเก่าทับเที่ยงที่ประกอบด้วยกลุ่มอาคารดั้งเดิม ส่งผลให้พื้นที่สาธารณะและเมืองบริเวณนั้นมีชีวิตชีวา สอดคล้องกับ แนวคิดของ Jacob (1961 อ้างถึงใน กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550: 42) อธิบายว่า การใช้พื้นที่แบบผสมผสาน ส่งผลดีต่อพื้นที่สาธารณะ ทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับย่านที่มีประโยชน์ใช้สอยหลากหลาย มีการซ้อนทับของกิจกรรม การผสมผสานของอาคารหลายยุคสมัย และมีความหนาแน่นของการใช้งานเพียงพอที่จะสร้างความคงที่ของพื้นที่

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่ารูปแบบกิจกรรม และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างสาธารณะ ในย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรัง นอกเหนือจะมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะ ด้านที่อยู่ปัจจุบัน รวมถึงคุณลักษณะองค์ประกอบภายในพื้นที่แล้ว ยังประกอบด้วยเหตุผลปัจจัยเสริมอื่นโดยรอบพื้นที่ว่างสาธารณะ เป็นส่วนกระตุ้นหรือมีอิทธิพลทำให้เกิดกิจกรรม และความหนาแน่นของการใช้งาน ทั้งนี้ ข้อมูลปัญหาจากกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ทราบถึงปัญหาของการใช้งานในพื้นที่ที่ควรปรับปรุง คือ ความไม่เป็นระเบียบของพื้นที่ โดยส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะ ด้านการจัดระเบียบพื้นที่ใช้งานและระบบจราจรให้เหมาะสมปลอดภัย

ข้อเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรัง

ข้อเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อการค้าและบริการ ในย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรังส่วนนี้ เน้นแนวทางพัฒนากายภาพเป็นหลัก ทั้งระดับเมือง และระดับพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบ เกิดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้งานของพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ว่างสาธารณะ ในภาพรวมแบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. มาตรการจัดการด้านผังเมือง

1.1 การพัฒนาระบบโครงข่ายการสัญจร

เพิ่มระบบโครงข่ายถนนเพื่อการสัญจรในลักษณะระบบตารางหมากรุก (Grid System Pattern) ในบางส่วน เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงของพื้นที่ว่างสาธารณะภายในย่านพาณิชย์กรรม เนื่องจากปัจจุบันลักษณะโครงข่ายถนนนอกเหนือจากถนนหลักของเมือง เป็นถนนย่อยปลายตันเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เข้ากับลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่เมืองที่ประกอบด้วยเนิน และที่ลาด จึงทำให้ระบบโครงข่ายถนนโดยรวมไม่เป็นระบบที่ชัดเจน

การพัฒนาโครงข่ายระบบถนนตาราง ดังกล่าว ควรเป็นระบบที่ต่อเนื่องกับระบบโครงข่ายถนนโดยรวมเดิมของเมือง จะช่วยเพิ่มศักยภาพของการเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะแต่ละแห่ง โดยไม่ต้องสัญจรผ่านเส้นทางถนนหลัก และควรให้ความสำคัญกับการเชื่อมต่อระบบโครงข่ายทางเท้า ทางจักรยาน และรถขนส่งสาธารณะที่เหมาะสม ซึ่งการส่งเสริมการเดินเท้า ปั่นจักรยาน และใช้บริการรถขนส่งสาธารณะของคนในชุมชน จะช่วยลดปัญหาหมอกควัน สร้างความมีชีวิตชีวาแก่เมือง

1.2 การพัฒนาโครงข่ายพื้นที่สาธารณะ

ระหว่างสถานที่สำคัญของย่านและพื้นที่ว่างสาธารณะแต่ละแห่ง ควรมีการเชื่อมโยงกายภาพด้วยโครงข่ายทางเท้า ทางจักรยานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงการพัฒนากายภาพที่มีสภาพแวดล้อมร่มรื่น ปลอดภัย ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านแต่ละแห่ง สร้างชีวิตชีวา และหากมีการพัฒนาภูมิทัศน์อย่างเหมาะสมในพื้นที่ระบบโครงข่ายพื้นที่สาธารณะนี้จะยิ่งช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมเมืองให้สวยงาม

2. การจัดการภายในพื้นที่ว่างสาธารณะ

2.1 การส่งเสริมความปลอดภัยในพื้นที่ว่างสาธารณะ

โดยการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ ปราศจากพื้นที่ตาบอด สามารถรับรู้ความเคลื่อนไหว และมองกิจกรรมได้จากภายนอกพื้นที่ มีการเลือกใช้วัสดุภายในพื้นที่ที่ปลอดภัยต่อการใช้งานทุกวัย ทั้งนี้ อาจพัฒนาร่วมกับระบบเทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น กล้องวงจรปิด หรือสัญญาณแจ้งเตือนภัย

2.2 การส่งเสริมเอกลักษณ์ภายในพื้นที่ว่างสาธารณะ (Sense of Place)

กำหนดมาตรการหรือแผนพัฒนากายภาพที่ส่งเสริมการสื่อ เอกลักษณ์พื้นที่ (Sense of Place) ที่เหมาะสม ซึ่งอาจสื่อเอกลักษณ์ด้วยโทนสี หรือประเภทวัสดุในการออกแบบ เพื่อกระตุ้นความรู้สึกที่พิเศษในการรับรู้และเข้าถึงพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจน์ นทีวุฒิกุล. (2550). ธรรมชาติของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างเอื้อประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองดุสิตบัณฑิต สาขาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กำแพง อติโพธิ. (2552). มิติการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง กรณีศึกษาเมืองนครนายก. ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติ เชาวนะ. (2560). “ข้อสังเกตจากการศึกษาเรื่องปรากฏการณ์ของพื้นที่สาธารณะในหมู่บ้านคิรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่10, ฉบับที่3 (เดือน กันยายน – ธันวาคม 2560), 1701-1719.
- ขวัญสรอง อติโพธิ. (2548). ที่ว่างในสังคมไทย. บรรยายพิเศษคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพร สีนาคล้วน. (2560). “การประเมินศักยภาพการเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวในพื้นที่เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่ายและเขตสัมพันธวงศ์”. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่10, ฉบับที่ 2 (เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2560), 3116-3132.
- พรรณจิภา สายวัฒน์. (2552). การปรับปรุงพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านพาณิชย์กรรมศูนย์กลางเมือง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

- Gehl, J. (1987). *Life Between Buildings* (1 ed.). New York: Van Nostrand Reinhold Company Inc.
- Hillier, B., & Hanson, J. (1984). *The Social Logic of Space*. New York: Cambridge University Press.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: A Division of Random House, Inc.
- Lynch, K. (1960). *Image of the City*. Massachusetts: The M.I.T. Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3 ed.). New York: Harper and Row Publication.